Maa- ja metsätalousministeriö
lainsäädäntöneuvos Katri Valjakka
maatalousekonomisti Pekka Pihamaa

MUISTIO
23.9.2015

Eduskunnan maatalousjaosto

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE VUODEN 2015 KOLMANNEKSI LISÄTALOUSARVIOKSI (HE 19/2015 vp)

Hallituksen esitykseen eduskunnalle vuoden 2015 kolmanneksi lisätalousarvioksi (HE 19/2015 vp) sisältyy ehdotus 20 000 000 euron suuruisesta määrärahasta valtion talousarvion momentille 30.10.44 (Maatalouden toimintaedellytysten turvaaminen).

Ehdotuksen mukaan määrärahaa saa käyttää:
1) maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain (1559/2001) mukaisesti vuosien 2014, 2015 ja 2016 tuotannon perusteella maksettavaan kohdennettuun tukeen, jolla turvataan maatalouden kannattavuusedellytysten säilyminen
2) maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain (1559/2001) perusteella maksettavaan väliaikaiseen kansalliseen lisätukeen, jolla helpotetaan maatilojen taloudellista asemaa heikentyneessä taloustilanteessa.

Momentin selvitysosan mukaan hallitus antaa eduskunnalle lisätalousarvioesitykseen liittyvän esityksen maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta. Kertaluonteisella määrärahalla turvataan maatalouden tuotantoedellytysten säilymistä.

Kuvaus maatalouden taloudellisesta tilanteesta

Maatalouden taloudellisiin ongelmiin on johtanut useampi samaan ajanjaksoon osunut tekijä, jotka yhdessä rasittavat tilojen maksuvalmiutta ja kannattavuutta poikkeuksellisen laajasti. Tulojen pieneneminen ja korkeina säilyvät yritystoiminnan juoksevat kustannukset johtavat nopeasti lyhyemmän aikavälin maksuvalmiuden heikkenemiseen. Tämä puolestaan vaarantaa tuotannon peruskannattavuuden ja kaventaa olennaisesti tuotannon kehittämismahdollisuuksia esimerkiksi uusien investointien avulla.

Vuoden 2013 alkupuolelta lähtien keskimääräiset tuottajahinnat ovat pudonneet tuntuvasti. Samalla jaksolla panoshinnat ovat kuitenkin säilyneet lähes ennallaan ja maatalouden kannattavuus on tästä syystä selvästi heikentynyt. Sen lisäksi, että Euroopan unionin maitokiintiöjärjestelmän päättyminen on kasvattanut maidontuotantoa Euroopan unionissa, on Venäjän elokuussa 2014 asettama elintarvikkeiden tuontikielto aiheuttanut merkittäviä tappioita Suomessa erityisesti maidontuottajille. Maidon tuottajahinta on pudonnut Suomessa tuontikiellon aikana noin viidenneksen. Maidon ohella muissakin keskeisissä maataloustuotteissa tuottajahinnat ovat yleisen markkinatilanteen takia matalalla tasolla. Esimerkiksi sikataloudessa kannattavuustilanne on ollut vaikea jo pidempään.

Myöhästyneet kylvöt ja kesän huonot sääolot tulevat aiheuttamaan paikoitellen merkittäviä sadonmenetyksiä. Luonnonvarakeskuksen ennakkoarvion mukaan viljan kokonaissato tulee olemaan huomattavasti viime vuosia pienempi. Laajoilla alueilla vettä on satanut kasvukauden aikana merkittävästi keskimääräistä enemmän.

Ehdotettu määräraha ja kriisitukikokonaisuuden valmistelusta

Maatalouden toimintaedellytysten turvaamiseen on kolmannessa lisätalousarviossa esitetyn 20 miljoonan euron lisäksi käytössä noin yhdeksän miljoonaa euroa Euroopan unionin kokonaan rahoittamaa kriisitukea maidon- ja lihantuotantoon. Tukikokonaisuuden valmistelu on vielä tällä hetkellä kesken, mutta kriisitukikokonaisuuden käytöstä on tehty alustavaa valmistelua ja neuvoteltu tuottajien kanssa. Kriisituki kohdennettaisiin seuraavan tyyppisille tiloille:

- maitotilat
- sikatilat
- rahoitusasemansa perusteella erityisen kriisiherkät tilat

Tukikokonaisuuden valmistelussa odotetaan tarkempia tietoja Euroopan unionin kriisituelle asettamista ehdoista. Viime viikon maatalousneuvoston keskusteluhenki oli, että Euroopan unionin kriisirahaa olisi mahdollista soveltaa poikkeuksellisen joustavasti. Ehtojen varmistuttua on tarkoitus arvioida tarkemmin maatalouden kriisitukeen varatun määrärahan käyttöä ja siitä muodostuvaa kriisitukikokonaisuutta.

Momentin 30.10.44 selvitysosassa mainittu hallituksen esitys maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta on tarkoitus antaa eduskunnan hyväksyttäväksi lokakuussa 2015. Säännös väliaikaisesta kansallisesta lisätuesta ja tuen saamisen edellytyksistä vastaisi analogisesti vuonna 2010 säädettyä, väliaikaisesti voimassa ollutta kansallisten tukien lain säännöstä väliaikaisesta kansallisesta tuesta (HE 43/2010 vp; MmVM 6/2010 vp; EV 56/2010 vp). Väliaikaisen kansallisen lisätuen saamisen edellytyksenä olisi ensinnäkin, että hakija saa tukivuodelta 2015 Euroopan unionin suoraa tukea, kansallista tulotukea, luonnonhaittakorvausta, ympäristökorvausta, eläinten hyvinvointikorvausta tai luonnonmukaisen tuotannon korvausta taikka näitä vastaavia Ahvenanmaan maakunnan tukia. Tuki määräytyisi hakijan vieraan pääoman perusteella ja väliaikaisen kansallisen lisätuen saamisen edellytyksenä olisi, että hakijan maa- ja puutarhataloustuotantoon 31 päivänä joulukuuta 2014 kohdistuvan vieraan pääoman suhde hakijan toimintavuosien 2012—2014 maa- tai puutarhataloustuotannon arvonlisäverottomien myyntitulojen ja hakijan vastaavana aikana saamien maa- ja puutarhatalouden tukien yhteenlasketun määrän keskiarvoon on vähintään yksi. Väliaikaista kansallista lisätukea voitaisiin korottaa, jos hakija on tehnyt maa- tai puutarhatalouden tuotannossa käytettäviin rakennuksiin ja rakennelmiin kohdistuvia hankinta- ja perusparannustoimenpiteitä verovuosina 2010—2014.